ฉบับพิเศษ
คัลปวัฒนธรรม

พิมพ์ครั้งที่ 5
(ฉบับปรับปรุงใหม่)

ประวัติศาสตร์กัมพูชา

A History of Cambodia

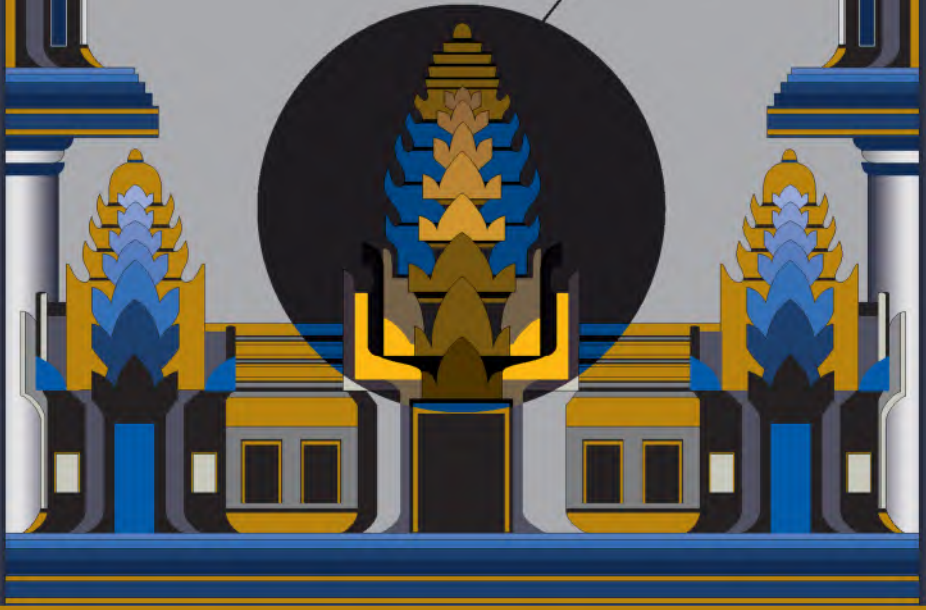
David Chandler
เขียน

พรรณงาม เง่าธรรมสาร
สดใส ขันติวรพงศ์

วงเดือน นาราสัจจ์
สฏฐภูมิ บุญมา แปล

A HISTORY OF CAMBODIA

ประวัติศาสตร์กัมพูชา

ฉบับพิเศษ
ศิลปวัฒนธรรม
สำนักพิมพ์มติชน

A History of Cambodia
ประวัติศาสตร์กัมพูชา

David Chandler *เขียน*

พรรณงาม เง่าธรรมสาร
สดใส ขันติวรพงศ์
วงเดือน นาราสัจจ์
และสฏฐภูมิ บุญมา *แปล*

สฏฐภูมิ บุญมา
บรรณาธิการแปล

ราคา 670 บาท

ฉบับพิเศษ
ศิลปวัฒนธรรม

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 2540
พิมพ์ครั้งที่ 2 : 2543
พิมพ์ครั้งที่ 3 : 2546
พิมพ์ครั้งที่ 4 : 2557
โดยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ
ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

MATICHON PREMIUM PRINT
ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT
บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)
รับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424
email: print.matichon@gmail.com
Matichon Premium Print

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์
เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว
กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com
หรือ inbox: matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

ประวัติศาสตร์กัมพูชา • พรรณงาม เง่าธรรมสาร, สดใส ขันติวรพงศ์, วงเดือน นาราสัจจ์ และสฏฐภูมิ บุญมา *แปล*
• สฏฐภูมิ บุญมา *บรรณาธิการแปล*

จากเรื่อง A History of Cambodia ของ David Chandler

Copyright © 2008 All Rights Reserved. Authorised translation
from the English language edition published by Routledge,
a member of the Taylor & Francis Group LLC.
Thai Language Translation © 2026 by Matichon Publishing House.

พิมพ์ครั้งที่ 5 : สิงหาคม 2569 (ฉบับปรับปรุงใหม่)

ราคา 670 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
แชนด์เลอร์, เดวิด.
ประวัติศาสตร์กัมพูชา = A History of Cambodia.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มติชน, 2569. 672 หน้า.
1. กัมพูชา--ประวัติศาสตร์. I. พรรณงาม เง่าธรรมสาร และคนอื่นๆ, ผู้แปล.
II. ชื่อเรื่อง.
959.6043
ISBN 978-974-02-2031-2

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com
• ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ้งเร็ว
• ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ
• ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : ศศิธร เหลืองอ่อน
• รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐโสภา, หทัยชนก ชีวโมกข์
• บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุธาธรรม
• บรรณาธิการบริหาร : ปิยวัฒน์ สีแตงสุก
• หัวหน้ากองบรรณาธิการ : พีรณัฐ เปี่ยมศักดิ์สันติ
• ผู้ช่วยบรรณาธิการแปล : จิรายุ กันตโสภณานนท์
• พิสูจน์อักษร : ณัฐพล พรมแผง, ณรงค์ พึ่งบุญพา
• ศิลปกรรม : จิรชยา แซ่โง้ว
• ออกแบบปก : ชนาเมธ เบญจาพิสุทธิ์
• ประชาสัมพันธ์และการตลาด : วิชราพิชญ์ เวชสุรียะกุล, ณัชชา เชี่ยวกล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล
ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108
จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน)
12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360
Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.
12 Tethsabannarueman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak,
Bangkok 10900 Thailand

matichonbook @matichonbook @MatichonBooks
@matichonbook @matichonbooks matichonbook

สารบัญ
ประวัติศาสตร์กัมพูชา

คำนิยมรางวัลดีเด่นหนังสือแปลกลุ่มสารคดี พ.ศ. 2542 *(10)*

คำนำฉบับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ *(12)*

คำนำบรรณาธิการแปล ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 *(16)*

คำนำบรรณาธิการแปล พิมพ์ครั้งที่ 5 (ฉบับปรับปรุงใหม่) *(18)*

คำนำสำหรับฉบับภาษาไทย โดย ดร. เดวิด แชนด์เลอร์ *(26)*

เกี่ยวกับผู้แต่ง *(28)*

เกี่ยวกับผู้แปล *(29)*

1 บทนำ **2**

2 ประวัติศาสตร์กัมพูชายุคแรก **18**

การรับวัฒนธรรมอินเดีย 22

“ฟูนัน” 27

รัฐบาลและสังคมกัมพูชายุคต้น 43

3 กษัตริย์และสังคมยุคเมืองพระนคร **56**
หลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์
ยุคเมืองพระนคร 57
พระเจ้าชัยวรมันที่ 2
กับการสถาปนาอาณาจักรพระนคร 62
พระเจ้ายโศวรมันและผู้สืบสันตติวงศ์ 67
สถาบันกษัตริย์ยุคเมืองพระนคร 90
นครวัด 97

4 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7
กับวิกฤตการณ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 **108**
พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กับระบบพุทธราชา 110
วิหารแห่งรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 126
พุทธศาสนาเถรวาทกับวิกฤตการณ์
ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 (พุทธศตวรรษที่ 18) 138
บันทึกของโจว ต้ากวาน เกี่ยวกับ
อาณาจักรพระนคร (ค.ศ. 1296-1297) 144

5 กัมพูชายุคหลังเมืองพระนคร **158**
การย้ายจากเมืองพระนครไปยังกรุงพนมเปญ 159
กัมพูชาในคริสต์ศตวรรษที่ 15 และ 16 168
ค่านิยมในกัมพูชาคริสต์ศตวรรษที่ 17 188
การแทรกแซงของเวียดนามและสยามในกัมพูชา 201

บทสรุป 207

6 รัฐ สังคม และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ค.ศ. 1794-1848 212

สังคมและเศรษฐกิจ 213

ระบบอุปถัมภ์และการปกครอง 224

ออกญา 233

ความสัมพันธ์ที่กัมพูชามีกับเวียดนามและสยาม 246

7 วิกฤตการณ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 **256**

การสถาปนาอำนาจปกครองของเวียดนามเหนือกัมพูชา 258

การเปลี่ยนกัมพูชาให้เป็นเวียดนาม ค.ศ. 1835-1840 273

สยามกับการฟื้นฟูเอกราชของกัมพูชา 297

8 ระยะแรกๆ ของการเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส **308**

การสถาปนารัฐในอารักขาของฝรั่งเศส 315

การกระชับการปกครองของฝรั่งเศส 323

ช่วงต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระสีสุวัตถิ์ 337

9 ปฏิกิริยาของกัมพูชาต่อฝรั่งเศส ค.ศ. 1916-1945 **348**

กรณี ค.ศ. 1916 348

การสังหารข้าหลวงบาร์เดซ์ 355
จุดเริ่มต้นของชาตินิยม 361
ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 374
การเติบโตของลัทธิชาตินิยม
และการหวนกลับคืนของฝรั่งเศส 384

10 การได้รับเอกราช 394
พัฒนาการของพรรคการเมือง 395
การเติบโตของฝ่ายซ้าย 406
พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ
กับการเรียกร้องเอกราช 419

11 จากเอกราชสู่สงครามกลางเมือง 436
การเลือกตั้งสมัชชาแห่งชาติ 437
นโยบายของพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ 448
การต่อต้านพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ 452
การปกครองของพระบาทสมเด็จพระนโรดม
สีหนุ: การประเมินผลภาพรวม 456
ความเสื่อมถอยของ
พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ 460
รัฐประหาร ค.ศ. 1970 469
การค่อยๆ ล่มสลายของสาธารณรัฐเขมร 474

12 การปฏิวัติในกัมพูชา **480**
การขึ้นสู่อำนาจของกัมพูชาประชาธิปไตย
ค.ศ. 1975-1976 487
แผน 4 ปี 494
วิกฤตในพรรค 499
ความขัดแย้งกับเวียดนาม 504
ปิดฉากระบอบกัมพูชาประชาธิปไตย 511

13 กัมพูชานับจาก ค.ศ. 1979 **518**
สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา: ระยะแรก 518
การต่อต้านสาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา 524
รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย 528
การถอนตัวของเวียดนาม 533
ช่วงองค์การบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติ
ในกัมพูชาและเหตุการณ์หลังจากนั้น 536
จุดจบของเขมรแดง 542
การยึดอำนาจ ค.ศ. 1997 543
กัมพูชาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 549
บทสรุป 553

เชิงอรรถ *562*
บทความบรรณานุกรม *624*

คำนิยม
รางวัลดีเด่นหนังสือแปลกลุ่มสารคดี พ.ศ. 2542

ประวัติศาสตร์กัมพูชา แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเรื่อง *A History of Cambodia* เป็นผลงานแปลของนักแปลที่เป็นนักวิชาการสามคน โดยมีผู้แปลคนหนึ่งเป็นบรรณาธิการด้วย ผู้เขียนคือ ศาสตราจารย์ ดร. เดวิด แชนด์เลอร์ (David Chandler) ผู้มีผลงานการค้นคว้าและเขียนหนังสือเกี่ยวกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายเล่ม เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้กล่าวตั้งแต่ประวัติศาสตร์กัมพูชายุคแรกเมื่อสองพันปีกว่ามาแล้ว ยุคเมืองพระนคร ซึ่งมีนครวัดเป็นสถาปัตยกรรมสำคัญ ยุคพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สภาพกัมพูชาตามบันทึกของจูต้ากวน ความสัมพันธ์กับไทยและเวียดนาม ตลอดจนฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปปกครองกัมพูชา ต่อมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุคสาธารณรัฐ จนในที่สุดสาธารณรัฐเขมรก็เสื่อมลง สภาพการเปลี่ยนแปลงต่อมาคือการขัดแย้งกับเวียดนามและเข้าสู่สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

ตลอดทั้งเล่ม ผู้เขียนได้เสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยวิเคราะห์วิจารณ์อย่างเป็นธรรม มีข้อมูลที่มีที่มาอ้างอิงไว้ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์กัมพูชาโดยกระจ่างแจ้ง

ผู้แปลหนังสือเล่มนี้ได้ถ่ายทอดถ้อยคำโดยเคารพต้นฉบับเป็นอย่างดี ใช้ภาษาไทยได้กระชับรัดกุม และโดยรวมแล้วได้ความ

หมายตรงตามเนื้อหาเดิม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตรงกับการอ่านต้นฉบับภาษาอังกฤษโดยราบรื่น นับว่าผู้แปลได้เพียรพยายามอย่างยิ่ง ฝ่ายสำนักพิมพ์คือ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก็จัดพิมพ์อย่างประณีต และจัดหาภาพประกอบสีเพิ่มเติมอีกหลายภาพ ช่วยให้น่าอ่านขึ้นและเข้าใจเนื้อหาของหนังสือได้ดีขึ้นด้วย หนังสือ*ประวัติศาสตร์กัมพูชา*จึงควรได้รับการยกย่องให้เป็นหนังสือแปลดีเด่นประเภทสารคดี ประจำปีพุทธศักราช 2542

คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ
ฉบับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ในแง่ของประเทศข้างเคียงของไทยใน “อุษาคเนย์” หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ดูเหมือนจะไม่มีประเทศไหนที่จะมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่มีความละม้ายคล้ายคลึงและผูกพันกันกับไทย (ภาคกลาง) เท่ากับกัมพูชา (อาจจะไม่ยกเว้นกรณีของลาว หรือ “ไท” ที่ยังกระจัดกระจายอยู่ในดินแดนอื่นๆ เช่น พม่า เวียดนาม หรือจีนตอนใต้ด้วยซ้ำไป) ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับของวัฒนธรรมแห่งราชสำนัก ภาษา ตัวอักษร คำศัพท์ วรรณคดี นาฏศิลป์ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิต

แต่ก็เป็นเรื่องน่าประหลาดใจยิ่งที่ไทยและกัมพูชามีทั้ง “ความไม่รู้จัก ไม่เข้าใจกัน และอคติ” ซึ่งกันและกันอย่างฝังรากลึกยากที่จะแก้ไขได้ง่ายๆ ความสัมพันธ์ของไทยกับกัมพูชาเป็นเรื่อง “ทั้งรักทั้งชัง” และทั้ง “เข้าใจผิดๆ”

ความสัมพันธ์แบบ “รักและชัง” นี้เห็นได้จากชนชั้นสูงของไทยที่ชื่นชมและยอมรับอะไรต่อมิอะไรก็ตามที่มาจาก “ขอม” ที่ถือว่าเป็นของสูง เป็นของศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่ง “ศรีบดินทราทิตย์” (ที่เพี้ยนเป็นศรีอินทราทิตย์) อันเป็นอิสริยยศที่ “ผีฟ้า” (พระเจ้าแผ่นดิน) “เมืองยโสธร” (ยโศธรปุระ หรือนครธม) พระราชทานให้กับ “ขุนผาเมือง” เจ้าเมืองราด ผู้ช่วยสถาปนาแว่นแคว้นสุโขทัยและราชวงศ์พระร่วง พร้อมๆ กับการพระราช

ทาน “พระขรรค์ชัยศรี” ที่กลายมาเป็น “เครื่องราชูปโภค” สัญลักษณ์แห่งความเป็นกษัตริย์ของไทย ตั้งแต่สุโขทัย มาอยุธยา และรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งรัชกาลปัจจุบัน

ในขณะเดียวกันแต่ตรงกันข้าม บันทึกจาก “พงศาวดาร” ของไทยก็เต็มไปด้วยความไม่ชอบมาพากลของ “ขอมแปรพักตร์” หรือการที่ต้องทำพิธี “ปฐมกรรม” สั่งสอน “พระยาละแวก” กษัตริย์เขมรที่ไม่ “จงรักภักดี” ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกันอีกนั่นแหละ การสร้างความอลังการแห่งอยุธยา อย่างเช่นพระปรางค์ประธานของวัดไชยวัฒนาราม ก็หยิบยืมรูปแบบมาจากปราสาทขอมในเมืองนครวัดนครธม ฯลฯ

ความไม่รู้และความเข้าใจผิดสะท้อนออกมาในความเชื่อของ “ผู้มีการศึกษาและนักปราชญ์ราชบัณฑิตไทย” ไม่น้อยที่คิดว่า “ขอมไม่ใช่เขมร” ขอมกับเขมรเป็นคนละเผ่าพันธุ์ ดังนั้น “ขอมจึงเป็นผู้สร้างนครวัดนครธม” และดังนั้น “เขมรจึงไม่ใช่ผู้สร้างมหาอาณาจักรอันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกนั้น” และ/หรือ วัฒนธรรมเขมรในปัจจุบัน “ลอกเลียน” แบบไปจากไทยทั้งเพ “ไม่ว่าจะเป็นนาฏศิลป์ การละครโขน” ฯลฯ (ทั้งๆ ที่คำว่า “ขอม” ก็คือคำไทยโบราณที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ขแมร์กรอม” ที่แปลว่า “เขมรต่ำ” นั่นเอง ในภาษาพูด “ขแมร์กรอม” ได้กร่อนตกคำว่า “ขแมร์” ไป และคำว่า “กรอม” ก็เพี้ยนไปตามลิ้นชาวบ้านไทยที่กลายเป็น “กล่อม” หรือ “กะหล่อม” แล้วก็กลายเป็น “ขอม” ในที่สุด)

ดูเหมือนจะไม่มีหนังสือประวัติศาสตร์ดีๆ และ “เป็นกลาง” สักเล่มในภาษาไทย ที่จะใช้ในการศึกษาเล่าเรียน และเพื่อที่จะให้ผู้ใฝ่รู้ของไทยได้มีไว้สำหรับศึกษาและทำความเข้าใจ “เพื่อนบ้าน” นี้ ที่แสนจะ “ใกล้แสนใกล้” แต่ก็ “ไกลแสนไกล” เสียยิ่งกว่าอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น นี่คือปัญหาของไทยกับประเทศ “เพื่อนบ้าน” ในอุษาคเนย์ และในองค์กรที่อ้างความเป็น “ภูมิภาค” อย่าง “อาเซียน” (แน่นอน ในทางกลับกัน “เพื่อนบ้าน” ของเราก็คงมีทั้งความไม่เข้าใจ อคติเช่นเดียวกัน)

มูลนิธิโครงการตำราฯ ตระหนักในความ “ยากจน” และขาดแคลนทางวิชาการนี้เป็นอย่างดี ดังนั้น *ประวัติศาสตร์กัมพูชา* ของศาสตราจารย์ เดวิด แชนด์เลอร์ (David Chandler: *A History of Cambodia*) นักวิชาการอเมริกันผู้เรืองนามนี้จึงเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะอุดช่องโหว่ช่องว่างดังกล่าว

มูลนิธิโครงการตำราฯ ต้องขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ เดวิด แชนด์เลอร์ เป็นอย่างสูง ที่ทั้งยินดีและเต็มใจให้เราแปลหนังสือเล่มนี้ออกมาโดยไม่คิดค่าลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ขอขอบคุณคณะผู้แปลผู้แข็งขัน คือ พรรณงาม เง่าธรรมสาร สดใส ขันติวรพงศ์ และวงเดือน นาราสัจจ์ ซึ่งได้รับรองผลงานชิ้นนี้ด้วย “รางวัลแปลยอดเยี่ยม ประเภทสารคดี” จากกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี 2542 และได้รับพระราชทานรางวัลนี้จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ขอขอบคุณต่อมูลนิธิโตโยต้า (ญี่ปุ่น) และธนาคารกรุงเทพ

จำกัด (มหาชน) ที่ให้ความสนับสนุนในการแปลและการตีพิมพ์ในครั้งแรก (2540) และขอขอบคุณต่อโครงการอาณาบริเวณศึกษา 5 ภูมิภาค (อบศ 5) ในความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ร่วมสนับสนุนการตีพิมพ์ในครั้งที่ 2 (2543)

หวังว่าในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคในช่วงปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ในสภาพของการขยายตัวและหดตัวของเศรษฐกิจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเมือง คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าไทยเรามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง “รับรู้” และ “เรียนรู้” โลกภายนอกที่ทั้งอยู่ใกล้และไกลตัวเรา และที่สำคัญยิ่งคือ พร้อมด้วยสายตาใหม่เพื่อเป็นพื้นฐานในการติดต่อและสื่อสารกันกับต่างแดน ทั้งในภาครัฐและภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีในระดับภูมิภาคหรือในระดับสากลก็ตาม หรือไม่ว่าจะเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาของมนุษยชาติด้วยกัน และ/หรือไม่ว่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการทำธุรกิจการค้าขายแลกเปลี่ยนกันก็ตาม

หวังว่าหนังสือประวัติศาสตร์เล่มนี้คงมีส่วนแม้จะน้อยนิดในความจำเป็นเร่งด่วนทางสมองและสติปัญญาของไทยเรา

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

เลขานุการคณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

คำนำบรรณาธิการแปล
ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3

คณะผู้แปลรู้สึกยินดีมากที่หนังสือ*ประวัติศาสตร์กัมพูชา* โดย ดร. เดวิด แชนด์เลอร์ ได้รับการตีพิมพ์อีกเป็นครั้งที่ 3 ซึ่งแสดงว่าหนังสือได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้อ่าน ผู้อ่านบางท่านได้มอบความเป็นกัลยาณมิตร โดยส่งคำติชม รวมทั้งข้อเสนอแนะมาให้ ตั้งแต่หนังสือออกวางตลาดหลังการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2540 โน่นแล้ว การตีพิมพ์ครั้งนี้เป็นโอกาสดีที่เราจะสามารถทำการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้หนังสือสมบูรณ์ขึ้นโดยอาศัยการชี้แนะของผู้อ่านที่เป็นผู้รู้ภาษาเขมร โดยเฉพาะคุณอำนาจ สำเภาทอง จากบริษัทสามารถคอร์ปอเรชั่น ซึ่งในขณะนั้นทำงานอยู่ในประเทศกัมพูชา ท่านได้สละเวลาตรวจแก้คำแปลที่ถอดจากภาษาเขมรจำนวนไม่น้อย ซึ่งยังบกพร่องอยู่ให้ถูกต้องตรงกับที่ใช้อยู่จริงที่นั่น และรวบรวมส่งมาให้ในฐานะผู้อ่านที่ใคร่จะเห็นหนังสือนี้ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เราใคร่ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงสำหรับความรู้ และสายธารน้ำใจที่ท่านแบ่งปันให้กับเรา ในอันที่จะเกื้อหนุนรังสรรค์ให้หนังสือแปลเล่มนี้มีคุณภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

เหตุการณ์วิกฤตความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2546 นี้นั้น มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์-จิตวิทยาอันประเทศทั้งสองมีผูกพันกันมาช้านานเป็นพื้นฐาน

อย่างปฏิเสธไม่ได้ บทสรุปของ ดร. แชนด์เลอร์ในหนังสือเล่มนี้ ให้ข้อคิดที่สำคัญสำหรับคนไทย หากเราเข้าใจใน “ความไม่เปลี่ยนแปลงตามกาล” ของสังคมกัมพูชา “ที่หมกมุ่นอยู่กับตนเอง” และติดอยู่กับกรอบ “ประวัติศาสตร์สองพันปี” ของตน คนไทย และประเทศไทยที่เป็นตัวละครสำคัญร่วมเล่นอยู่ในประวัติศาสตร์นั้น อาจช่วยสร้างหน้าใหม่ให้กับประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของประเทศทั้งสอง ที่สร้างสรรค์ ก้าวหน้า และผาสุกขึ้นกว่าเดิม

สุดท้ายนี้ คณะผู้แปลขอขอบพระคุณมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ สำหรับ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อาจารย์ทรงยศ แววหงษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ ซึ่งหากปราศจากความช่วยเหลืออนุเคราะห์ในการจัดการจากท่านทั้งสามแล้ว หนังสือนี้ก็ไม่อาจปรากฏเป็นรูปเล่มดังที่เป็นอยู่ได้ คณะผู้แปลขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ความสำเร็จของหนังสือนี้ที่จะพึงมี ขอมอบให้กับประชาชนชาวไทยและกัมพูชาที่ร่วมในสุขและทุกข์ของประสบการณ์เดียวกันมาแต่โบราณ ด้วยจิตอธิษฐานให้ประชาชนของทั้งสองประเทศได้ก้าวไปในเส้นทางที่สงบ สันติ รุ่งเรืองเพื่อชนทั้งผองร่วมกัน ส่วนข้อบกพร่องทั้งหลายเป็นความรับผิดชอบของคณะผู้แปลแต่ฝ่ายเดียว

พรรณงาม เง่าธรรมสาร

บรรณาธิการแปล

คำนำบรรณาธิการแปล
พิมพ์ครั้งที่ 5 (ฉบับปรับปรุงใหม่)

ไม่มีประเทศเพื่อนบ้านประเทศใดที่คนไทยกล่าวถึงบ่อยเท่ากัมพูชา และอาจไม่มีประเทศเพื่อนบ้านประเทศใดที่เรารู้จักน้อยเท่ากัมพูชาเช่นกัน

กัมพูชาอยู่ใกล้ไทยมากเสียจนหลายครั้ง “ความคุ้นเคย” ทำหน้าที่แทน “ความรู้” ไปโดยไม่รู้ตัว เราได้ยินชื่อกัมพูชามาตลอด เห็นข่าวเกี่ยวกับกัมพูชาอยู่เสมอ พูดถึงเมืองพระนคร นครวัด เขาพระวิหาร ชายแดน สงคราม หรือเขมรแดงกันได้ไม่ยาก แต่เมื่อถูกถามลึกลงไปว่า กัมพูชามีประวัติศาสตร์อย่างไร รัฐกัมพูชาก่อรูปขึ้นจากเงื่อนไขแบบใด สังคมนี้เผชิญแรงกดดันอะไรจากภายในและภายนอก หรือเหตุใดอดีตของกัมพูชาจึงยังกลับมาสั่นสะเทือนปัจจุบันอยู่เสมอ หลายคนอาจพบว่า ความรู้ที่คิดว่ามีนั้นยังเป็นเพียงเศษเสี้ยวของภาพทั้งหมด

ความใกล้จึงมิได้ทำให้เราเข้าใจกันเสมอไป บางครั้งยิ่งใกล้ เรายิ่งคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียนรู้เพิ่ม คล้ายคนที่เดินผ่านบ้านเพื่อนบ้านทุกวันจนเชื่อว่ารู้จักเขาดี ทั้งที่ไม่เคยเข้าไปนั่งคุยในบ้านเขาจริงๆ กัมพูชาสำหรับสังคมไทยจำนวนไม่น้อยจึงอยู่ในสภาวะประหลาด คือถูกกล่าวถึงบ่อยเสียจนดูเหมือนรู้จักดี แต่เมื่อถามให้ลึกลงไปอีกเล็กน้อย ความมั่นใจจำนวนมากก็

เริ่มเปลี่ยนเป็นความเงียบอย่างมีนัยสำคัญ

หนังสือ*ประวัติศาสตร์กัมพูชา*ของเดวิด แชนด์เลอร์ เป็นงานคลาสสิกที่ช่วยพาผู้อ่านออกจากความคุ้นเคยดังกล่าว แชนด์เลอร์ไม่ได้เขียนกัมพูชาในฐานะฉากหลังของไทย เวียดนาม ฝรั่งเศส จีน หรือสหรัฐอเมริกา หากเขียนกัมพูชาในฐานะประธานของเรื่องเล่า เป็นสังคมการเมืองที่มีพลวัตของตนเอง มีความทรงจำของตนเอง มีชนชั้นนำของตนเอง และมีเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้การตัดสินใจของผู้คนในแต่ละยุคเต็มไปด้วยความซับซ้อน ยิ่งอ่านก็ยิ่งเห็นว่า กัมพูชาไม่ใช่ “ประเทศเล็กๆ ข้างบ้าน” ที่อธิบายได้ด้วยความรู้สึกหรืออคติเพียงไม่กี่ประโยค

ตลอดทั้งเล่ม ผู้อ่านจะได้เดินผ่านประวัติศาสตร์กัมพูชากว่า 2,000 ปี ตั้งแต่การก่อรูปของชุมชนและรัฐยุคแรก เมืองพระนคร ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับศาสนา การเผชิญหน้ากับสยามและเวียดนาม การเข้ามาของฝรั่งเศส การต่อสู้เพื่อเอกราช ยุคพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ สาธารณรัฐเขมร กัมพูชาประชาธิปไตย สาธารณรัฐประชามานิตกัมพูชา จนถึงกัมพูชาหลังสงครามเย็นและต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 สิ่งที่ทำให้งานของแชนด์เลอร์ทรงคุณค่าไม่ใช่เพียงการเล่าเหตุการณ์จำนวนมากอย่างเป็นระบบ แต่คือการพยายามอธิบายว่าเหตุการณ์เหล่านั้นร่วมกันหล่อหลอมกัมพูชาอย่างไร และทำไมสังคมหนึ่งจึงอาจเดินไปสู่ทั้งความรุ่งเรือง ความเปราะบาง ความ

รุนแรง และการฟื้นตัวได้ในช่วงเวลาที่ยาวนานเช่นนี้

แชนด์เลอร์มิได้เขียนประวัติศาสตร์แบบรีบตัดสินว่าใครถูกใครผิด หรือจัดอดีตให้เป็นนิทานสั่งสอนที่อ่านจบแล้วสบายใจตรงกันข้าม หนังสือเล่มนี้มักพาผู้อ่านไปอยู่ในพื้นที่ที่ไม่สบายใจนัก เพราะมันบังคับให้เรามองมนุษย์ในบริบทของเวลา อำนาจ ความกลัว ความหวัง และข้อจำกัดของยุคสมัย บางครั้งผู้อ่านอาจพบว่าคนในอดีตไม่ได้โง่หรือชั่วอย่างง่ายๆ อย่างที่เราชอบสรุปจากระยะปลอดภัยของปัจจุบัน หากแต่กำลังตัดสินใจภายใต้โลกที่พวกเขาเชื่อว่าตนเข้าใจ และภายใต้แรงกดดันที่เราอาจจินตนาการได้ไม่ครบถ้วน

สำหรับผู้อ่านชาวไทย หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญมากกว่าการเป็นประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน เพราะเราไม่อาจทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างสมบูรณ์ หากตัดกัมพูชาออกจากเรื่องเล่าของภูมิภาค ตลอดเวลากว่าพันปีที่ผ่านมา ไทยและกัมพูชาดำรงอยู่เคียงข้างกันในฐานะคู่ค้า คู่สงคราม คู่เจรจา คู่แข่งขัน และบางครั้งก็เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน ประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 ประเทศมิได้ดำเนินเป็นเส้นตรงแยกจากกัน หากเคลื่อนไปเหมือนเส้นทางที่บางช่วงเข้าใกล้ บางช่วงห่างออก แต่ไม่เคยขาดจากกันโดยสิ้นเชิง

เมื่ออ่าน*ประวัติศาสตร์กัมพูชา* ผู้อ่านจึงอาจพบเงาสะท้อนของประวัติศาสตร์ไทยอยู่แทบทุกบท ไม่ว่าจะเป็นการก่อรูปของรัฐ ระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจการเมือง

กับศาสนา โครงสร้างชนชั้นนำ การค้า การขยายอำนาจ หรือการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจจากภายนอก แน่นอนว่าไทยกับกัมพูชาไม่ใช่สังคมเดียวกัน และไม่ควรถูกอธิบายเหมือนกัน แต่หลายคำถามที่เรามีต่อประวัติศาสตร์ไทยกลับชัดขึ้นเมื่อหันไปมองกัมพูชา เช่นเดียวกับที่หลายประเด็นในประวัติศาสตร์กัมพูชาก็ไม่อาจเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ หากละเลยบริบทของไทย เวียดนาม และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ด้วยเหตุนี้ หนังสือเล่มนี้จึงมิได้ชวนให้ผู้อ่าน “เห็นใจ” กัมพูชาอย่างง่ายๆ หรือ “เข้าข้าง” กัมพูชาอย่างโรแมนติก หากชวนให้ทำสิ่งที่ยากกว่านั้น คือมองกัมพูชาด้วยสายตาของนักประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ด้วยความทรงจำ ความคุ้นชิน หรือความรู้สึกเฉพาะหน้า การเข้าใจอดีตมิได้ทำให้เราสูญเสียความรักต่อประเทศของตน ตรงกันข้าม ความเข้าใจต่างหากที่ทำให้ความรักนั้นตั้งอยู่บนเหตุผลมากกว่าความไม่รู้ของผู้อื่น

การตีพิมพ์ครั้งที่ 5 ฉบับปรับปรุงใหม่นี้ เกิดขึ้นจากความตั้งใจที่จะทำให้งานสำคัญของเดวิด แชนด์เลอร์ ยังคงทำหน้าที่เป็นสะพานระหว่างองค์ความรู้ระดับนานาชาติกับผู้อ่านภาษาไทยในยุคปัจจุบัน แม้เนื้อหาหลักของหนังสือจะยังคงคุณค่าทางวิชาการเช่นเดิม แต่ภาษา บริบทการอ่าน และความคาดหวังของผู้อ่านย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การปรับปรุงครั้งนี้จึงมิใช่การเปลี่ยนสาระของผู้เขียน หากเป็นความพยายามทำให้สาระนั้นสื่อสารกับผู้อ่านร่วมสมัยได้ชัดเจน เป็นธรรมชาติ และ

ยังรักษาน้ำหนักทางวิชาการของต้นฉบับไว้ให้มากที่สุด

งานแปลทางวิชาการมีความละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ เพราะผู้แปลมิได้มีหน้าที่เพียงเปลี่ยนคำจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ต้องทำให้ความคิดเดียวกันสามารถมีชีวิตอยู่ในภาษาใหม่ได้โดยไม่ผิดรูป งานแปลที่ดีจึงไม่ควรทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกำลังฝ่าดงประโยคที่ยังคิดเป็นภาษาอังกฤษอยู่ข้างใน เพราะหากผู้อ่านต้องแปลไทยเป็นไทยอีกชั้นหนึ่ง หนังสือแปลก็อาจกำลังจัดสอบวัดระดับภาษาโดยไม่แจ้งล่วงหน้า ซึ่งย่อมไม่ใช่ความปรารถนาของผู้จัดทำอย่างแน่นอน

ในกระบวนการปรับปรุงฉบับนี้ บรรณาธิการแปลได้ตรวจสอบต้นฉบับของคณะผู้แปลเก่า ได้แก่ **พรรณงาม เง่าธรรมสาร สดใส ขันติวรพงศ์** และ**วงเดือน นาราสัจจ์** อย่างละเอียด เปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ คือ *A History of Cambodia* ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 (ค.ศ. 2008) ซึ่งเป็นฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดของหนังสือเล่มนี้ โดยทบทวนชื่อเฉพาะ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ศัพท์การเมือง และบริบททางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เนื้อหามีความแม่นยำและสม่ำเสมอมากที่สุด หลักการสำคัญคือรักษาความคิด น้ำเสียง และวิธีอธิบายของเดวิด แชนด์เลอร์ ไว้ ขณะเดียวกันก็ทำให้หนังสืออ่านได้อย่างเป็นภาษาไทย ไม่ใช่ภาษาอังกฤษที่เพียงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายมาใส่คำไทย

ในส่วนนี้ต้องขอกล่าวด้วยความเคารพถึงคุณูปการของผู้แปลและบรรณาธิการการแปลในฉบับก่อนหน้า ผู้วางรากฐาน

ให้*ประวัติศาสตร์กัมพูชา*ฉบับภาษาไทยทำหน้าที่เป็นงานอ้างอิงสำคัญในวงวิชาการไทยมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ การปรับปรุงครั้งนี้มิได้เริ่มต้นจากศูนย์ หากยืนอยู่บนแรงงานทางปัญญาที่มีมาก่อน และพยายามสานต่อให้หนังสือเล่มนี้ยังคงมีชีวิตสำหรับผู้อ่านรุ่นใหม่ ในโลกของหนังสือ การสานต่ออย่างเคารพอาจเงียบกว่าการประกาศเริ่มต้นใหม่ แต่บ่อยครั้งกลับเป็นงานที่ต้องใช้ความระมัดระวังและความรับผิดชอบมากกว่า

ในการจัดทำฉบับปรับปรุงใหม่นี้ บรรณาธิการแปลขอขอบคุณคุณปิยวัฒน์ สีแตงสุก บรรณาธิการประจำสำนักพิมพ์มติชน ที่กรุณาช่วยดำเนินงานและประสานงานระหว่างบรรณาธิการแปลกับฝ่ายต่าง ๆ อย่างรอบคอบตลอดกระบวนการจัดทำหนังสือ รวมถึงขอขอบคุณทีมงานสำนักพิมพ์ทุกฝ่ายที่ตั้งใจทำงานอย่างขยันขันแข็ง ใส่ใจในรายละเอียด และร่วมกันผลักดันให้งานซึ่งมีรายละเอียดมากทั้งในด้านภาษา ชื่อเฉพาะ เชิงอรรถ และความถูกต้องทางวิชาการ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น จนหนังสือเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นตัวเล่มดังที่ผู้อ่านถืออยู่ในมือ

หลังจากได้เดินผ่านหนังสือทั้งเล่มอีกครั้ง สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดคือ แชนด์เลอร์ไม่ได้เขียน*ประวัติศาสตร์กัมพูชา*ให้เป็นเพียงเส้นเรื่องของความรุ่งเรืองและความล่มสลาย หากทำให้เห็นประเทศหนึ่งที่ถูกดึงรั้งอยู่ตลอดเวลาระหว่างความทรงจำ อำนาจภายใน เพื่อนบ้าน มหาอำนาจ และความพยายามจะเป็นเจ้าของชะตากรรมของตนเอง กัมพูชาในหนังสือเล่มนี้จึงไม่เคยหยุดนิ่ง

และอดีตของกัมพูชาก็ไม่เคยตายไปจากปัจจุบันอย่างแท้จริง

ในโลกที่ข้อมูลข่าวสารเดินทางรวดเร็ว ความเห็นแพร่กระจายได้ไกลกว่าหลักฐาน และความเชื่อมักถูกส่งต่อได้ง่ายกว่าความรู้ หนังสือประวัติศาสตร์อาจดูเป็นสิ่งที่เชื่องช้า เพราะมันเรียกร้องให้ผู้อ่านใช้เวลา อ่านอย่างอดทน และยอมรับว่าคำตอบจำนวนมากไม่ได้เรียบง่ายอย่างที่เราคิด แต่บางทีนั่นเองอาจเป็นเหตุผลที่หนังสือประวัติศาสตร์ยังคงจำเป็น เพราะมันเตือนเราว่า อดีตไม่ใช่คลังของคำตอบสำเร็จรูป หากเป็นพื้นที่ของการตั้งคำถาม และการเข้าใจผู้คนในอดีตก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าใจผู้คนในปัจจุบัน

บรรณาธิการแปลหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะมิได้เป็นเพียงหนังสือว่าด้วยกัมพูชา หากจะเป็นหนังสือว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าด้วยการก่อรูปของรัฐ ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับอำนาจ และว่าด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ในระยะยาว ไม่ว่าผู้อ่านจะเปิดหนังสือเล่มนี้ด้วยความสนใจในกัมพูชา ในประเทศไทย หรือในประวัติศาสตร์ของภูมิภาค สุดท้ายแล้วอาจพบว่า สิ่งที่หนังสือเล่มนี้มอบให้มิใช่เพียงความรู้เกี่ยวกับประเทศหนึ่ง หากเป็นมุมมองใหม่ต่อภูมิภาคที่เราอาศัยอยู่ร่วมกัน

หากหนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจกัมพูชามากขึ้นแม้เพียงเล็กน้อย ความเข้าใจนั้นย่อมไม่หยุดอยู่ที่กัมพูชาเพียงประเทศเดียว หากยังช่วยให้มองประเทศไทย มองเพื่อนบ้าน

และมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยสายตาที่กว้างขึ้น อ่อนโยนขึ้น และเป็นธรรมมากขึ้น ประวัติศาสตร์อาจไม่สามารถลบความเจ็บปวด ความขัดแย้ง หรือความทรงจำที่แตกต่างกันให้หมดไปได้ในทันที แต่ประวัติศาสตร์ที่อ่านอย่างตั้งใจย่อมช่วยให้ผู้คนเริ่มรับฟังกันโดยไม่รีบตัดสิน และเริ่มเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งก็มีอดีต มีบาดแผล มีความหวัง และมีศักดิ์ศรีไม่ต่างจากตนเอง บางทีการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีอาจมิได้เริ่มจากการเห็นพ้องกันทุกเรื่อง หากเริ่มจากความพยายามจะเข้าใจกันให้มากขึ้นกว่าเดิม และหนังสือเล่มนี้อาจเป็นก้าวเล็กๆ อีกก้าวหนึ่งบนเส้นทางนั้น

สฏฐภูมิ บุญมา
บรรณาธิการแปล
11 สิงหาคม 2569
ครบรอบวันเกิดปีที่ 32

คำนำสำหรับฉบับภาษาไทย

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่หนังสือนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ขอขอบคุณเพื่อนเก่า คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ได้เสนอแนะมาตั้งแต่ ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) ให้เพื่อนฝูงในเมืองไทยแปลหนังสือเล่มนี้ ความกระตือรือร้นของคุณสุลักษณ์ทำให้กระบวนการแปลได้เริ่มต้น ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เพื่อนที่เสนอแก่ข้าพเจ้าหลายปีมาแล้วเช่นกัน ว่าหนังสือเล่มนี้ควรได้รับการแปล ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ผู้ช่วยดำเนินการประสานงานกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ การจัดการอันมีประสิทธิภาพของอาจารย์ทรงยศ แววหงษ์ ซึ่งช่วยให้การตีพิมพ์งานแปลนี้ลุล่วงไปด้วยดี ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมและขอบคุณคณะผู้แปลที่มีความสามารถ พรรณงาม เง่าธรรมสาร วงเดือน นาราสัจจ์ และสดใส ขันติวรพงศ์ ที่ทำให้งานเขียนของข้าพเจ้ากลายเป็นภาษาไทยที่น่าอ่าน ข้าพเจ้าหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาไทยที่สนใจประวัติศาสตร์กัมพูชา และสำหรับผู้อ่านทั่วไปที่สนใจประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออก ตลอดเวลาแรมปีที่ข้าพเจ้ายุ่งกับเขียนงานนี้ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลายคนจากประเทศไทยมีส่วนช่วยในการสร้างเสริมความคิดด้านประวัติศาสตร์ของข้าพเจ้า รวมทั้งขัดเกลาให้

แหลมคมขึ้น ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะกล่าวนามบุคคลเหล่านี้ ฉลอง สุนทราวาณิชย์ ม.ร.ว. พฤทธิสาณ ชุมพล สมเกียรติ วันทะนะ ภูวดล ทรงประเสริฐ และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

ดร. เดวิด แชนด์เลอร์

สิงหาคม 2537

เกี่ยวกับผู้แต่ง

ดร. เดวิด แชนด์เลอร์ ผู้เขียนหนังสือนี้ เป็นเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1958-1966 เคยทำงานในกรุงพนมเปญเป็นเวลา 2 ปี สอนวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มหาวิทยาลัยโมนาช เมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1972 และตั้งแต่ ค.ศ. 1979 ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการด้านงานวิจัยของศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ณ มหาวิทยาลัยแห่งนั้น ระหว่าง ค.ศ. 1991-1992 ดร. แชนด์เลอร์ได้เป็นศาสตราจารย์รับเชิญที่ École Pratique des Hautes Études ณ มหาวิทยาลัยปารีส งานเขียนชิ้นสำคัญของท่านได้แก่ *In Search of Southeast Asia: A Modern History* (ผู้เขียนร่วม), *The Land and People of Cambodia*, *The Tragedy of Cambodian History* และ *Brother Number One: A Political Biography of Pol Pot* ขณะนี้ท่านกำลังค้นคว้าเรื่องของคำสารภาพที่ถูกบังคับจากนักโทษในคุกของเขมรแดง ที่ฝ่ายไต่สวนในกรุงพนมเปญได้เก็บไว้ อันเป็นที่รู้จักกันในนาม “S-21” ซึ่ง ณ ที่นั้น “ผู้ทรยศ” กว่า 20,000 คนถูกสอบสวนและฆ่า ระหว่าง ค.ศ. 1975-1979

เกี่ยวกับผู้แปล

พรรณงาม เง่าธรรมสาร: ผู้แปลและบรรณาธิการแปล ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1-4

จบการศึกษาปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์สอนด้านประวัติศาสตร์ เคยประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ผลงานชิ้นสำคัญคือ ร่วมแปลเรื่อง*สังเขปประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้* ปัจจุบันเป็นนักวิชาการอิสระ

สดใส ขันติวรพงศ์: ผู้แปล

จบการศึกษาปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์สอนด้านประวัติศาสตร์ เคยประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา ผลงานชิ้นสำคัญคือ *ความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศตะวันตก* และเป็นนักแปลวรรณกรรมที่มีชื่อเสียง เช่น แปลผลงานของ เฮอร์มานน์ เฮสเส หลายเล่ม ได้แก่ *บทเรียน, สิทธารถะ, นาร์ซิสซัสกับโกลด์มุนด์, สเตปเปนวูล์ฟ* ฯลฯ และผลงานของนักเขียนอื่นๆ เช่น *ชีวิตเลือกได้ บทสนทนาระหว่างอาร์โนลด์ ทอยน์บี และ ไดซากุ อิเคดะ, แด่คาทาโลเนีย* ของ จอร์จ ออร์เวล, *พี่น้องคารามาซอ* ของ ฟีโอดอร์ ดอสโตเยฟสกี ฯลฯ